

ZEER KOSTBAAR EEN GEZINSHOOFD !...

Wij zijn er dan ook van overtuigd dat u hem goed verzorgt ! En nochtans, er kan hem steeds iets overkomen...

Bezorgd voor uw veiligheid, hebben wij een verzekering aangegaan die, vanaf 1 april 1969, ieder titularis van een huishoudrekening en of van een gewoon spaarboekje, **automatisch, gratis, en zonder formaliteiten**, dekt bij overlijden door ongeval, met inbegrip van arbeidsongevallen en ongevallen op de-weg van en naar het werk. **Wij verdubbelen uw tegoed** op uw huishoudrekening en of uw gewoon spaarboekje en waarborgen u, in sommige gevallen, **een minimum van 30.000 F.** Het maximum van de vergoeding is vastgesteld op **4.200.000 F.**

De spaarboekjes op leemte genieten van dezelfde voordelen, mits een jaarlijkse tussenkomst in de kosten van 40 F. De vergoeding voor deze rekeningen bedraagt steeds minimum 30.000 F. Vraag uitgebreide documentatie aan onze agentschappen, kantoren of agenten.

spaarverzekering ongevallen

CODEP

PRIVATE SPAARKAS
Moogstraat 26-28 Brussel

De inventarissen van de archieven van CODEP-Spaarbank en van Les Vacances Ouvrières

Martijn Vandenbroucke, Amsab-ISG

Inventaris van Codep Spaarbank en haar voorgangers Coop-Deposito's en Codep (1935-1995) en haar dochterorganisatie Fidu-Coop (1937-1979)

Het socialistische spaarwezen: een historiek van vallen en opstaan

In de 19e eeuw had de socialistische arbeidersbeweging veel te danken aan een kern van machtige en bloeiende verbruikerscoöperaties die een echte financieringsbron waren voor de andere, zwakkere schakels van de beweging zoals vakbonden, mutualiteit en pers. Coöperatie werd gezien als hét middel bij uitstek om de kapitalistische 'vesting' van binnenuit 'in te nemen' en te vervangen door een socialistische, humane samenwerkingsmaatschappij.⁽¹⁾ Ondanks de korte industriële en monetaire crisissen van 1921 en 1926 zouden de jaren 1920 uitmonden in een periode van uitzonderlijke bloei (1927-1930). De spaarkassen van de socialistische coöperaties kenden een bijzonder succes in deze jaren, ondanks het feit dat de coöperatieve beweging zelf met een zekere stagnatie te kampen had. Dit hield een belangrijk gevaar in: de spaarideologie die de socialistische arbeider werd bijgebracht had naast de individuele 'vertu de la prévoyance' ook een collectieve component die er vele spaarders toe aanzette te eisen dat hun zorgvuldig bijeengebrachte centen hun bekroning kregen in een spectaculaire exteriorisatie.⁽²⁾ Wellicht is in vele gevallen de elementaire regel van een voorzichtig financieel beheer overtreden: vlottend geld werd belegd op lange termijn (gebouwen, stocks, voorschotten aan organisaties, ...). Het liquiditeitsprobleem werd in de spaarkassen vaak onderschat of gewoon genegeerd door de plaatselijke verantwoordelijken.

Publiciteit van CODEP, jaren 1960

Dit probleem werd nog verscherpt door de vaak slechte beheersmethoden van de spaarkas en de coöperatie in het algemeen. Vele spaarkassen wisten geen blijf meer met de ontvangen gelden: de verdere ontwikkeling werd afgeremd door het eigen succes. Overdreven lokalisme, verspilde krachtsinspanningen, onderling opbod qua interestvoet, slechte administratie en boekhouding, gevaarlijk beheer en slecht gebruik van de fondsen konden slechts verholpen worden door één middel: centralisatie.

Een eerste stap daartoe werd gezet met de oprichting van een centrale kas in 1920, de Comptoir de Dépôts et de Prêts (CDP). Door middel van deze nationale instelling wilden de leiders van de socialistische coöperatieve beweging de financiële operaties van de socialistische beweging concentreren (door het beheer en de bewaring van het geld van socialistische organisaties) en de deposito's groeperen die de verschillende spaarkassen niet onmiddellijk nodig hadden (om er een rationeel, renderend en veilig gebruik van te maken).⁽³⁾ De totale concentratie liet echter lang op zich wachten: de bestaande lokale spaarkassen bleven bestaan, terwijl de CDP met een eigen spaarkas van start ging. In 1931 raakte de CDP in grote moeilijkheden door het verstrekken van te grote kredieten aan wisselagenten, die hiermee op de beurs speculeerden en als gevolg van de beurscrisis niet in staat waren de geleende bedragen terug te betalen. De raad van beheer had in feite zijn aandeelhouders, de socialistische coöperaties en vakbonden, moeten inlichten en voorstellen de vennootschap te liquideren. Hierdoor zou het slechte beleid van de CDP-leiding echter aan het licht zijn gekomen, wat de betrokken verantwoordelijken te allen prijze wilden vermijden.

Een oplossing voor deze pijnlijke toestand werd gevonden in een feitelijke overname van de CDP door de Belgische Bank van de Arbeid (BBA) in 1931. Deze overname ging meteen zwaar wegen op de toekomst van de in 1913 opgerichte BBA. Bovendien hadden onvoorzichtige industriële participaties de bewegingsruimte ervan erg vernauwd. De aandeelhouders drongen herhaaldelijk aan op de absolute beperking van kredieten aan de bedrijven en op de uitvoering van een bestaand saneringsplan, maar de oude leiding weigerde hierop in te gaan: de vastgelegde kredietplafonds werden voortdurend doorbroken en het ongecontroleerd verlenen van voorschotten aan de bedrijven ging door.⁽⁴⁾ Om eventuele problemen op te vangen besloot de raad van beheer tot een verhoging van het kapitaal van 20 tot 50 miljoen frank, waarvan het grootste deel gereserveerd werd voor de Gentse coöperatie Vooruit.⁽⁵⁾ Van de 60.000 aangeboden aandelen werden er echter amper 1351 volgestort, waardoor de kapitaalsverhoging quasi volledig op de schouders van Vooruit terecht kwam, die echter niet in staat was het vereiste kapitaal vrij te maken. De ineerstorting van de financiële markten deed de rest. De BBA kon de haar toevertrouwde spaargelden onmogelijk terugbetalen. In maart 1934 was de situatie uiterst kritiek geworden: de loketten werden gesloten en de hulp van de regering werd ingeroepen om te redden wat er nog te redden viel van de socialistische financiële organisaties. Na intensieve bemiddeling van het Office Coopératif Belge (OCB) werd op 26 maart 1934 het volgend akkoord gesloten: de

ASLK verstrekte een krediet van 150 miljoen frank, een bedrag gelijk aan het totaal van de geblokkeerde spaardeposito's op het ogenblik van de sluiting van de loketten op 28 maart 1934.⁽⁶⁾ Alle coöperaties moesten zich echter solidair garant stellen voor de terugbetaling van de som en al hun bezittingen hypothekeken. Bovendien mocht het krediet enkel dienen om individuele deposanten terug te betalen. Onder druk van de (katholieke) pers werd de oorspronkelijk vooropgestelde 50 miljoen frank hulp voor de sanering van de BBA ingetrokken, waardoor het lot van de bank definitief bezegeld was. Na een kortstondige periode onder 'gecontroleerd beheer' werd de BBA op 24 juni 1935 omgevormd tot een nieuwe n.v. met een nieuwe leiding en met een kapitaal van 1 miljoen frank, onderschreven door de coöperaties: de Société Belge d'Intérêts Industriels et Financiers (SBIIF).⁽⁷⁾ Deze nieuwe maatschappij had als opdracht de BBA-participaties geleidelijk en aan zo gunstig mogelijke voorwaarden te verkopen om de schuldeisers van de vroegere bank maximaal te kunnen betalen. In de daaropvolgende jaren werd dat programma stap voor stap verwezenlijkt. De 'rode fabrieken' van weleer en de andere bezittingen van de BBA werden stapsgewijs verkocht. De SBIIF was vanaf 1949 in liquidatie en beëindigde haar activiteit definitief in 1959. De opbrengst van de verschillende realisaties werd in schijven aan de schuldeisers van de BBA overgemaakt. In 1959 konden ze hierdoor uiteindelijk voor 45 % worden terugbetaald. Voor de BBA was het doek definitief gevallen.

Van Coop-Deposito's tot Codep Spaarbank

In 1930 werd in de schoot van het OCB het besluit genomen tot de oprichting van een nationale spaarkas. De redenen hiervoor waren simpel: allereerst kon op deze wijze snel het nodige kapitaal voor de socialistische coöperatieve beweging worden verzameld, maar bovendien kon een nationaal organisme technisch beter georganiseerd worden en daardoor ook beter weerstand bieden aan (inter)nationale gebeurtenissen dan de bestaande lokale spaarkasjes. Ondanks deze principebeslissing, duurde het nog tot 10 april 1935 vooraleer Coop-Deposito's daadwerkelijk het levenslicht zag. Dankzij de inspanningen van André Huyssens, beheerder van La Maison du Peuple en tegenstander van zowel BBA als CDP, verkreeg het OCB in de nasleep van de afhandeling van het BBA-fiasco een tweede krediet van 93 miljoen frank, ditmaal van de CBKS. Dit krediet mocht gebruikt worden voor het integraal terugbetalen van de spaardeposito's tot 3000 frank en het voor 30 % terugbetalen van de deposito's tussen 3000 en 20.000 frank. Spaardeposito's hoger dan 20.000 frank werden niet terugbetaald. Voor de niet in speciën terugbetaalbare deposito's kregen de spaarders obligaties en participatiebons in ruil, die geleidelijk door Coop-Deposito's werden terugbetaald (de 349 miljoen frank deposito's in socialistische instellingen eind 1934 werden opgesplitst in ca. 141 miljoen frank mobiel gedeelte en ca. 208 miljoen frank obligaties en participatiebons). Dankzij het van de CBKS verkregen krediet waren van het geconsolideerde gedeelte in 1939 de obligaties of afschrijfbare titels reeds volledig aan de spaarders terugbetaald.⁽⁸⁾

De oprichting van Coop-Deposito's kaderde eigenlijk in een grootscheepse herstructurering van de socialistische coöperatieve beweging. Van de vijf of zes centrale organismen van voor de crisis, bleven er slechts twee over, met name SGC en Coop-Deposito's, die de taken van de Fédération Socialiste des Coopératives Belges (FSCB), OCB, SGC, BBA en Ligue Nationale des Coopératrices (LNC) onderling verdeelden.⁽⁹⁾ Volgens de aangesloten coöperaties zelf moest de taak van Coop-Deposito's bestaan uit vijf belangrijke aspecten: het fungeren als financieringsorgaan van de coöperatieve beweging, het verzekeren van een financiële en boekhoudkundige controle op de coöperaties, het aanvaarden van gelddeposito's en het verzekeren van de plaatsing ervan, het aanvaarden van spaardeposito's en het verzekeren van de plaatsing ervan en het bestuderen van boekhoudkundige, juridische, fiscale en financiële kwesties.⁽¹⁰⁾ Haar bevoegdheid behelsde echter in eerste plaats het bewaken en controleren van de financiën van de coöperaties door middel van het beheer van hun spaarfondsen en het respect voor de financiële conventies die waren vastgelegd in de nasleep van de crisis van 1934-1935. Bovendien moest Coop-Deposito's ook de controle uitoefenen op de maatschappijen in moeilijkheden en enige orde brengen in hun administratie. Voor deze laatste taak beschikte ze echter over onvoldoende personeel en kreeg ze bovendien heel wat tegenstand van sommige - zeer zelfstandige - coöperaties. Enkele jaren later werd daarom een speciale maatschappij onder de vleugels van Coop-Deposito's opgericht, Fidu-Coop, gesticht eind 1937 en effectief werkzaam vanaf juni 1938. Haar enige taak was de zorg over de organisatie van de technische, commerciële, financiële en boekhoudkundige controle van alle lokale, regionale en nationale socialistische coöperaties (in zoverre dat ze zelf de boekhouding van sommige maatschappijen gingen doen).

Gedurende de Tweede Wereldoorlog bleef Coop-Deposito's gewoon doorwerken, zij het *minder expansief*. Net als de mutualistische organisaties werden de Belgische coöperaties onderworpen aan het toezicht van een commissaris-beheerder, een 'Kommissarischer Verwalter', Andreas Lampe. Er is weinig terug te vinden over de verhouding tussen de coöperaties en deze commissaris, maar men kan aannemen dat de confrontatie zoveel mogelijk uit de weg werd gegaan. Eén uitzondering was de - mislukte - poging van Lampe om de bevoegdheden van Coop-Deposito's uit te hollen ten voordele van haar dochter Fidu-Coop. Aan de diensten van de commissaris-beheerder zouden overigens 37 rapporten over de controle van de coöperaties overgemaakt zijn, waarvan men in de laatste dagen van de bezetting trachtte te verhinderen dat ze het land verlieten.

Aanvankelijk betrok Coop-Deposito's een gewoon rijhuis in de Schipstraat (grondgebied Sint-Jans-Molenbeek, maar vlakbij het slachthuis van Anderlecht), eigendom van de Brusselse coöperatie La Maison du Peuple. Dit gebouw werd al vrij vlug te klein voor de snelgroeïende instelling en op 31 januari 1938 verhuisde ze naar de eerste verdieping van de Zelfregeringstraat nr.4 (even verderop nabij het Zuidstation), eigen-

dom van de Caisse Générale de Reports. Na de Tweede Wereldoorlog verhuisde Coop-Deposito's naar het Brusselse volkshuis aan het Emile Vanderveldeplein, hoofdzetel van de coöperatie La Maison du Peuple, al werd er ook naarstig uitgekeken naar een eigen gebouw. In 1962 werden een aantal aanpalende gronden aangekocht met de bedoeling een nieuw gebouw op dezelfde plaats op te trekken. Twee jaar later werd begonnen met de afbraak van de bestaande gebouwen en de bouw van een volledig nieuw pand op de hoek van de Hoogstraat met de Joseph Stevensstraat.

De levensduur van de maatschappij werd bepaald op dertig jaar, een termijn die op 25 juli 1964 voortijdig werd verlengd met een nieuwe periode van 30 jaar.⁽¹¹⁾ Deze datum zal tegelijk een belangrijk breukmoment zijn in de geschiedenis van Coop-Deposito's. Op het Coöperatief Congres van 19-20 november 1960 te Luik was eerder al beslist over te gaan tot de centralisatie van de financiële verrichtingen van alle organisaties binnen de Gemeenschappelijke Actie, met andere woorden Coop-Deposito's diende fors ondersteund te worden. Partij, vakbond en mutualiteit werden naast de coöperaties opgenomen in de beheersinstanties van de spaarkas, die aldus steeds meer het aanschijn van 'bank van de socialistische beweging' begon aan te nemen (niet toevallig na de definitieve afsluiting van het BBA-faillissement met de ontbinding van de SBIIF). Tekenend is dat deze interne omvorming gepaard ging met een externe restyling: Coop-Deposito's werd in de tweede helft van de jaren 1960 Codep. Als klapstuk werd in september 1965 de verhuis naar de nieuwe gebouwen aan de Stevensstraat voltooid.

Vanaf het eind van de jaren 1950 had het inzamelen van spaarfondsen de controle van de aangesloten maatschappijen als belangrijkste taak verdrongen. Dit hield niet toevallig verband met het afnemend belang van de coöperatieve poot binnen de socialistische beweging. In de evolutie van de aandeelhouders van Coop-Deposito's is een duidelijke daling van het belang van de productiecoöperaties zichtbaar, terwijl het belang van de verzekeringsmaatschappij La Prévoyance Sociale (De Sociale Voorzorg) omgekeerd evenredig toeneemt. Dit kwam onder meer ook tot uiting in de verhuis van Codep in 1971 naar het PS-gebouw aan de Galileilaan. Bovendien kwam het tot een verregaande samenwerking toen een overeenkomst werd gesloten waarbij de PS-agenten ook als Codep-agenten optraden.

Het netwerk van agentschappen werd begin jaren 1970 verder uitgebouwd (voordien was Codep reeds gevestigd in lokalen van zusterorganisaties zoals mutualiteiten en vakbonden, maar dit bleek geen ideale situatie). In 1967 werd een eerste regionale zetel geopend in Antwerpen, twee jaar later volgde een tweede in Luik. In 1971 beschikte Codep over drie zetels (Antwerpen, Brussel en Luik), drie agentschappen (Kortrijk, Antwerpen-Kiel en Mechelen) en 700 eigen agenten. Daarnaast bleven (voorlopig) nog 17 agentschappen operationeel in lokalen van de coöperaties en de sociale organisaties. Vanaf de tweede helft van de jaren 1960 werden de spaarboekjes als belangrijkste middel van de fondsenwerving gepasseerd door de spaarcertificaten. Een jaar later werd gestart met de uitgave van zichtrekeningen met eigen cheques. In 1971 volgden euro-

cheque en het automatisch krediet, in 1978 bancontact.⁽¹²⁾ In 1974 werd een proefproject met beroepsagenten (te Jolimont, Pâturages, Eeklo en Deerlijk) gunstig geëvalueerd door de Codep-leiding, waarna het net van agenten snel werd uitgebreid. De Wet van 30 juni 1975 (de zogenaamde Mammoetwet) was een bijkomende stimulans om de spaarkas verder als volwaardige financiële instelling uit te bouwen. Midden jaren 1980 bezat Codep 32 kantoren, waarvan 19 in Vlaanderen, 11 in Wallonië en 2 in Brussel. Naast de kantoren, die intussen volledig in de plaats waren gekomen van de inzamelpunten van de coöperaties, maakte Codep ook gebruik van beroepsagenten (7 in 1986) en van meer dan 1000 vrije agenten (van wie slechts een minderheid van cruciaal belang was voor de inzameling van spaargelden).⁽¹³⁾ In de jaren 1980 werd het aanbod verder uitgebreid met een hele resem nieuwe diensten, zoals sociale leningen met staatswaarborg, roerende leasing, kredieten voor KMO's, de bankkaart, kasbons met kapitaaliseerbare intrest en het ES-fonds. Een logisch gevolg van deze snelle evolutie was de naamswijziging van Codep in Codep Spaarbank.

Ondanks de aanpassing aan de razendsnelle ontwikkelingen in de financiële wereld bleef Codep Spaarbank een (te) kleine speler. Bovendien onderging ook de socialistische structuur waarin ze thuishoorde een belangrijke evolutie. Partij, vakbond en mutualiteit volgden steeds meer een eigen koers. Ook La Prévoyance Sociale, het eigenlijk moederbedrijf van Codep, zocht andere wegen op en werd P&V Verzekeringen. Toen in 1994 de Franse groep BNP zich uit België terugtrok, kocht P&V Bank Nagelmackers 1747 van hem over. Deze kleine bankinstelling, opgericht midden 18e eeuw door een aristocratische familie uit het zuiden van het land, had vooral vestigingen rond Brussel en in het Pajottenland. Het was P&V echter vooral te doen om haar naam: Nagelmackers en Codep werden gefuseerd en gingen door onder de naam van de eerste. Toch had P&V maar weinig interesse voor haar bancaire luik want in 2002 verkocht ze Bank Nagelmackers 1747 aan het Nederlandse Delta Lloyd, zelf een dochter van de Britse verzekeringsgigant CGNU (Commercial Union - Norwich Union), die de bank onderbracht bij de uit de fusie van de Bankunie en Bank van Limburg ontstane Delta Lloyd Bank. En daarmee verdween Codep helemaal in de annalen van de geschiedenis.

Fidu-Coop: een afdeling van Codep of toch niet?

Fidu-Coop werd opgericht op 31 december 1937. Hoewel ze eigen statuten had moet ze beschouwd worden als een satelliet van Coop-Deposito's: de afgevaardigd-beheerder van Coop-Deposito's vervulde dezelfde taak bij Fidu-Coop, in alle verslagen van de directie van Coop-Deposito's was er ook steeds sprake van Fidu-Coop en het grootste deel van de kosten van Fidu-Coop werd door Coop-Deposito's gedragen. Er werden twee afdelingen opgericht: te Brussel in de hoofdzetel van Coop-Deposito's en te Kortrijk in de zetel van de coöperatie Het Volksrecht. In 1940 werd de Kortrijkse afdeling naar Moeskroen verplaatst. De Brusselse afdeling stond in voor de boekhou-

ding van de coöperaties van Leuven, Mechelen, Dour, Geraardsbergen en de kleine maatschappijen uit de Dendervallei. De Kortrijkse afdeling deed hetzelfde voor de coöperaties van Moeskroen, Brugge, Dottenijs, Kortrijk, Waregem, Ronse, Menen en Roeselare. Op 1 januari 1939 werd het bijhouden van de boekhouding van Brugge, Waregem en Ronse wel aan Brussel overgedragen, en werd de boekhouding van volkshuis De Noordstar uit Oostende en van de groep SOCCOM aan Fidu-Coop Brussel toevertrouwd.⁽¹⁴⁾ Tegelijk besloot de coöperatie van Dour haar boekhouding niet langer door Fidu-Coop te laten bijhouden.

In september 1943 rezen er problemen rond Fidu-Coop toen het Duitse bestuurscommissariaat, opgericht ter controle van de coöperaties, de bevoegdheden tussen Coop-Deposito's en Fidu-Coop wilde herschikken. De Duitse commissaris-beheerder Lampe vond Fidu-Coop meer geschikt voor de controle en de boekhoudkundige organisatie.⁽¹⁵⁾ Vooral het verschil in samenstelling van de respectievelijke bestuursorganen speelde een doorslaggevende rol: terwijl in de raad van beheer van Coop-Deposito's de coöperaties een stevige vinger in de pap hadden, kwamen ze in deze van Fidu-Coop nauwelijks aan de bak. Volgens Lampe betekende dit dat de coöperaties in feite zichzelf controleerden. Coop-Deposito's voorzitter André Huysens, verzette zich uit alle macht tegen deze logica en argumenteerde onder meer dat een dergelijke bevoegdheidswijziging enkel mocht na een voorafgaand akkoord van de CBKS, aangezien Fidu-Coop een secundaire maatschappij van Coop-Deposito's was (wellicht vreesde Huysens vooral dat Lampe Fidu-Coop rechtstreeks onder zijn bevoegdheid wilde brengen).⁽¹⁶⁾

Onmiddellijk na de oprichting beheerde Fidu-Coop de boekhouding van 15 (in moeilijkheden verkerende) coöperaties. Drie jaar later beheerde ze nog maar 9 maatschappijen, maar deed wel de boekhouding van 16 van de 32 bij Coop-Deposito's aangesloten coöperaties.⁽¹⁷⁾ In 1962 (althoewel reeds jaren voordien was besloten de maatschappij te liquideren) deed de fiduciaire afdeling nog steeds de boekhouding van een veertigtal socialistische maatschappijen en organisaties (voornamelijk vzw's). In dat kader hield Fidu-Coop zich onder meer bezig met de fiscale verklaringen en alle sociale kwesties en nam ze ook actief deel aan de organisatie van de administratieve sector. Aanvankelijk opgericht om een helpende hand te bieden aan de coöperatieve maatschappijen die het zwaarst waren getroffen door de val van de BBA, moest de 'fiduciaire' zich midden jaren 1950 noodgedwongen met andere zaken bezighouden.

Op de raad van beheer van Coop-Deposito's van 1 september 1954 werd als gevolg van het vertrek van directeur-zaakvoerder Jan Brat de toekomst van Fidu-Coop besproken. Uiteindelijk werd besloten de maatschappij om te vormen tot een afdeling van Coop-Deposito's: *"Ayant pour mission de tenir des comptabilités pour compte d'autrui, mais sans aucun caractère de gestion par Coop-Dépôts, toute intervention de gestion étant réservée à la S.G.C."* De maatschappij bleef echter nog lange tijd een papieren bestaan leiden. Op de vergadering van het bestuurscomité van Coop-Deposito's van 2 mei 1963 werd vastgesteld

dat er maar vier aandeelhouders meer overbleven.⁽¹⁸⁾ Desondanks werd beslist (om onduidelijke redenen) Fidu-Coop niet definitief te ontbinden. De beslissing tot liquidatie werd uiteindelijk pas op 22 november 1979 genomen en viel samen met de afschaffing van de afdeling Inrichten en Houden van Boekhoudingen binnen Coop-Deposito's. Wellicht had men Fidu-Coop tussen 1955 en 1979 dus enkel laten voortbestaan om naar de buitenwereld toe toch een schijn van autonomie van beide maatschappijen op te houden.

Het archief

Het Codep-archief in Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis bestond oorspronkelijk uit drie delen: een archief van 77 dozen, ontsloten via een eenvoudige en niet-accurate plaatsingslijst; een gestort archief van circa 120 dozen van allerlei grootte en een tweede stuk gestort archief in twee grote kratten. Alles samen ruim 50 lopende meter.

Het archiefmateriaal in de kratten behoorde in feite bij een schenking van Febecoop aan Amsab-ISG in het kader van het in 2000 opgestarte project *Válorisatie van het bronnenmateriaal van de coöperatieve beweging in Vlaanderen (1880-1980)*.

Het was dus wenselijk een beeld te krijgen van archiefvormer Codep met het oog op de afzondering van het door hem gevormde materiaal uit deze schenking. Deze studie werd het onderwerp voor mijn eindverhandeling als student van de interuniversitaire opleiding Archivistiek & Hedendaags Documentbeheer.⁽¹⁹⁾ Toen ik korte tijd later in dienst kwam van Amsab-ISG rijpte al snel het idee om dit archiefdeel samen te brengen met een reeds ontsloten gedeelte van het Codep-archief (dat zich al langer op Amsab-ISG bevond), met de bedoeling het geheel te ontsluiten door middel van een inventaris.

Als snel werd duidelijk dat het verzamelde materiaal nog steeds geen volledig Codep-archief vormde; de notulen van de beheersorganen waren bijvoorbeeld niet volledig (Algemene Vergadering 1935-1956, Raad van Beheer 1935-1958 en 1961-1971 en Bestuurscomité 1957-1983) en het grootste gedeelte van de stukken uit de jaren 1980 en 1990, waaronder veel vergaderstukken, bevindt zich vermoedelijk nog op de hoofdzel van Nagelmackers.⁽²⁰⁾ Bovendien zijn nog stukken van het oudere archief over meerdere plaatsen verspreid geraakt. Zo is het grootste deel van het archief van La Fraternelle (de socialistische coöperatie van Moeskroen) in het Stadsarchief van Moeskroen feitelijk Fidu-Coop-archief. De stukken betreffen in hoofdzaak de jaren 1940-1960, maar er zouden ook stukken van latere datum zijn (controle van de maatschappijen van Kortrijk, Menen, Roeselare en Dottenijs). Voorts werden ook in het BBA-archief op Amsab-ISG nog enkele stukken door Codep gevormd, teruggevonden. Archiefstukken die in de bibliotheekcollectie (als gedrukte stukken) waren opgenomen, werden via een verwijzing terug in het archief geïntegreerd. Ten slotte moet nog verwezen worden naar het Rijksarchief te Brussel: in het hulpdepot van de Hopstraat bevindt zich namelijk een groot gedeelte van het Codep-archief. In december 1983, na

een inspectie door de archivarissen Juul Verhelst en Daniël Van Overstraeten, werd het archief dat zich op dat ogenblik op de hoofdzetel in de Galileïlaan bevond, aan het Rijksarchief overgedragen. Het betreft hier 15 lopende meter archief uit de periode 1969-1982 met in totaal 1254 dossiers over hypothecaire leningen, opgedeeld in vier categorieën: geannuleerde of geweigerde hypothecaire leningen, geannuleerde of geweigerde persoonlijke leningen of financieringen, commissies over persoonlijke leningen en persoonlijke leningen en financieringen Cobac (Compagnie belge d'assurance-crédit SA, de herverzekeraar van Codep).⁽²¹⁾

Fidu-Coop werd niet als een afzonderlijke archiefvormer behandeld, maar als een afdeling van Codep. Hoewel Fidu-Coop lange tijd als een autonome maatschappij fungeerde, werd ze in 1979 ontbonden en als de fiduciaire afdeling in Codep geïntegreerd. Hierdoor raakte haar archief ook hecht met dat van Codep verweven (uitgezonderd het deel van de vestiging in Moeskroen dat in het Stadsarchief aldaar terecht kwam).

In het Codep-archief werd, naast als documentatie verworven archief van zusterinstellingen zoals SGC en Febecoop (dat grotendeels werd vernietigd, gezien het hier dubbels betrof van reeds in de collectie aanwezig materiaal) ook een belangrijk deel van het archief van Les Vacances Ouvrières aangetroffen. Hiervoor is een vrij eenvoudige verklaring te vinden: de laatste beheerders en liquidatoren van deze beheerder van socialistische vakantiegebouwen waren namelijk personeelsleden van Codep. Het archief van Les Vacances Ouvrières werd uiteraard van het Codep-archief afgesplitst en als een afzonderlijk archief beschreven. Hierna komen de historische context van deze archiefvormer en een kleine verklaring bij de opmaak van de inventaris nog aan bod. De inventaris werd geconcipieerd volgens de ISAD(G)-richtlijnen, met een historische en een archieftheoretische inleiding en bijlagen die een meerwaarde aan het geheel geven. Het archief van Codep loopt van 1934 tot 1994. Het eerste jaartal verwijst naar de stichtingsdatum van Codep; het tweede naar het einde van het juridische bestaan van de maatschappij door haar fusie met Bank Nagelmackers. Toch zijn in het archief nog archiefstukken terug te vinden van voor het bestaan van Codep. Dit heeft te maken met het feit dat er van heel wat maatschappijen oude OCB-rapporten en oude statuten als documentatie werden ingezameld in het kader van de controle-opdracht. Het archief werd geschoond en opgeborgen in zuurvrije dozen. De inventaris telt 1932 archiefnummers, opgeborgen in 171 archiefdozen of bijna 19 lopende meter archief.

Inventaris van Les Vacances Ouvrières (1928-1953)

Historische context van de archiefvormer

Op 28 mei 1928 werd Les Vacances Ouvrières (VO) opgericht met als taak het organiseren van vakanties voor arbeiderskinderen. De samenwerkende maatschappij Union

Coopérative (Luik) stelde onmiddellijk een gebouw te Glons ter beschikking. De kindervakanties kenden een dergelijk succes dat een tweede vakantiecentrum als snel noodzakelijk werd. Bovendien werden ook vakanties voor volwassenen ingericht. Les Vacances Ouvrières, onder leiding van Isabelle Blume, beschikte echter nauwelijks over enige financiële bewegingsruimte. Het waren dan ook voornamelijk de coöperaties en vakbonden die vakantiehuisen aankochten. Zo kocht de samenwerkende maatschappij Pobocsum met de hulp van de Union des Coopérateurs du Bassin de Charleroi, de vakbonden van de metaalarbeiders en mijnwerkers en de vrouwenbeweging, het Hôtel Des Familles te Heist aan. Het beheer van het centrum werd aan de VO toevertrouwd, op voorwaarde dat Pobocsum 'eigenaar' van de bedden bleef. Het volgende jaar bleek echter al dat het aantal bedden dat door Pobocsum aan de VO werd verleend, niet volstond. Daarop werd beslist een overheidseigendom te Adinkerke (het latere Kindervreugde) voor drie jaar te huren. In 1931 werd dan een gebouw te La Roche (het latere Home Joseph Wauters) aangekocht door La Prévoyance Sociale, verschillende vakbonden en coöperaties (voornamelijk uit West-Vlaanderen). Later kwamen daar nog een vakantiehuis te Oostduinkerke (Home Emile Vandervelde) en een tweede te La Roche bij. Telkens was de VO de uitbater, maar was dus nergens eigenaar.

Ondanks een aantal kapitaalsverhogingen werd de exploitatie van de VO nooit echt geruststellend. La Roche bezorgde de beheerders heel wat kopzorgen. Bovendien was

Interieurfoto's van Home Emile Vandervelde

er in de eerste jaren een voortdurend tekort aan bedden, zodat bijvoorbeeld in De Panne zelfs een aantal villa's gehuurd werden.

De Tweede Wereldoorlog voorkwam een noodzakelijke verdere groei van de VO. Het Home Emile Vandervelde, eigendom van de samenwerkende maatschappij Générale Ouvrière Socialiste, werd bovendien zwaar beschadigd, wat opnieuw heel wat kosten met zich bracht. Na de oorlogsjaren sleepte de VO zich nog een tijdje voort, om er begin jaren 1950 dan toch definitief mee op te houden.

Het archief

Zoals reeds opgemerkt bevond het archief van Les Vacances Ouvrières zich oorspronkelijk in het archief van Spaarbank Codep. De verklaring hiervoor is wellicht terug te vinden in het feit dat de laatste beheerders van de maatschappij, belast met de ontbinding ervan, directieleden van Coop-Deposito's (voorganger van Codep) waren. Bij de opmaak van een inventaris van het archief van Codep werden de gedeponeerde archieven, zoals dit van Les Vacances Ouvrières, afgesplitst en afzonderlijk beschreven.

Het archief bevat 28 nummers in 5 archiefdozen (0,55 lopende meter) en kan geraadpleegd worden mits toestemming van de dienstdoende archivaris van Amsab-ISG. Het bevat voornamelijk boekhoudkundige stukken, maar ook enkele notulenboeken en een aantal dossiers betreffende het beheer van de vakantiehomes (in de eerste plaats Home Emile Vandervelde).

- (1) G. VANTHEMSCHE, De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum. In: A. VAN PUT (red.), *De Belgische spaarbanken. Geschiedenis, recht, economische functie en instellingen*, Tielt: Lannoo, 1986, p. 163.
- (2) G. VANTHEMSCHE, De Belgische spaarbanken [...], p. 166.
- (3) G. VANTHEMSCHE, De Belgische spaarbanken [...], p. 167.
- (4) E. WITTE en R. DE PRETER (red.), *Samen sparen. De geschiedenis van de spaarbank Codep en haar voorlopers*, Leuven: Kritak, 1989, p. 233.
- (5) F. BAUDHUIN, *Histoire économique de la Belgique 1914-1939. II. Evolution des principaux facteurs*, Brussel: Emile Bruylant, 1946, p. 178.
- (6) E. WITTE en R. DE PRETER (red.), *Samen sparen. [...]*, p. 238.
- (7) Zie hiervoor: F. JACOBS, R. BACCARA en F. LEBLANC, *Gekonteerd beheer der Belgische Bank van den Arbeid*, Ontwerp, Brussel: Ferdinand Larcier, 1935, 32 p. De eerste twee auteurs waren advocaat, de derde was professor aan de ULB. Een eerste poging tot oprichting van de SBIIF was op 30 december 1935 mislukt wegens het niet aanwezig zijn van het wettelijk quorum. Pas op 17 januari 1936 werd de beslissing op een buitengewone vergadering van de BBA bekrachtigd. Zie ook: *Bijlage tot het Belgisch Staatsblad* (Brussel), 5 februari 1936, akten nrs. 1289-1291, p. 1033-1044.
- (8) F. VANDENBOGAERDE, *Analyse van de financiële instelling Codep als private spaarkas en als coöperatieve*, VUB, licentiaatsverhandeling, 1980, p. 10.
- (9) H. LEGROS, Les structures nationales de la coopération socialiste belge dans l'entre-deux-guerres, ULB, licentiaatsverhandeling, 1986, p. 227.
- (10) H. LEGROS, Les structures de la coopération socialiste, 1900-1940. In: *Belgisch Tijdschrift voor de Nieuwste Geschiedenis*, XXII(1991), p. 111.
- (11) *Bijlage tot het Belgisch Staatsblad* (Brussel), 18 juli 1964, akte nr. 24157, artikel 4, p. 1514.
- (12) E. WITTE en R. DE PRETER (red.), *Samen sparen. [...]*, p. 438.
- (13) G. DE MEYER en L. DE MOOR, *De mogelijkheid tot en de opportuniteit van een nieuw remuneratiesysteem voor een private spaarkas, Codep*, RUG, licentiaatsverhandeling, 1986, p. 1-2.
- (14) Onder de groep S.O.C.C.O.M. wordt begrepen: de maatschappijen die meegesleurd werden in de val van de BBA, zoals Sarga, STE, TTA, Belgestim, Tiss, Gentbrugge, Briqueteries Coxyde, Volksdrukkerij Gent, ARSA en Textexport. Ook de SBIIF, juridische opvolger van de BBA, hoorde hierbij.
- (15) In feite schijnen het voornamelijk Lampes opeenvolgende adjuncten Becker en Heinrich geweest te zijn, die op de scheiding tussen Coop-Deposito's en Fidu-Coop aandrongen.
- (16) E. WITTE en R. DE PRETER, *Samen sparen. [...]*, p. 322.
- (17) H. LEGROS, *Les structures [...]*, p. 112. Het betrof voornamelijk kleine maatschappijen, goed voor een globaal zakencijfer van ruim 51,5 miljoen frank of 8,2 % van het totaal van de 32 aangesloten.
- (18) De aandeelhouders van Fidu-Coop waren individuele personen. Op 19 januari 1967 werden Marcel Leclercq en Robert Huysens (Coop-Deposito's) en Joseph Vandersmissen en Roger Ramaekers (SGC) door het bestuurscomité van Coop-Deposito's als aandeelhouders 'aangesteld'.
- (19) M. VANDENBROUCKE, *Het archief van Codep, voorheen Coop-Deposito's (1935-1994). Historische studie van de instelling en archiefschema*, VUB, licentiaatsverhandeling, 2002, 193 p. (2 delen).
- (20) De overname door Delta Lloyd maakt het niet gemakkelijker om hier enig spoor van terug te vinden. Bovendien bleven vragen over het archief bij Nagelmackers steevast onbeantwoord.
- (21) M. JACQUEMIN, *Inventaire des archives de Codep banque privée. Dossiers des prêts hypothécaires et des prêts personnels annulés et refusés 1968-1982*, Brussel: Algemeen Rijksarchief, 2001, p. 16-19.

BIBLIOGRAFIE

- BAUDHUIN, F., *Histoire économique de la Belgique 1914-1939. II. Evolution des principaux facteurs*, Brussel: Emile Bruylant, 1946, 493 p.
- DE MEYER, G. en DE MOOR, L., *De mogelijkheid tot en de opportuniteit van een nieuw remuneratiesysteem voor een private spaarkas: Codep*, RUG, licentiaatsverhandeling, 1986, s.p.
- JACQUEMIN, M., *Inventaire des archives de Codep banque privée*. Dossiers des prêts hypothécaires et des prêts personnels annulés et refusés 1968-1992, Brussel: Algemeen Rijksarchief, 2001, 102 p. (ARA Inventarissen 314).
- JACOBS, F., BACCARA, R., LEBLANC, F., *Gekontroleerd beheer der Belgische Bank van den Arbeid*. Ontwerp, Brussel: Ferdinand Larcier, 1935, 32 p.
- LEGROS, H., *Les structures nationales de la coopération socialiste belge dans l'entre-deux-guerres*, ULB, licentiaatsverhandeling, 1986, s.p.
- LEGROS, H., Les structures de la coopération socialiste, 1900-1940. In: *Belgisch Tijdschrift voor de Nieuwste Geschiedenis*, XXII(1991), p. 73-127.
- VANDENBOGAERDE, F., *Analyse van de financiële instelling Codep als private spaarkas en als coöperatieve*, VUB, licentiaatsverhandeling, 1980, 131+XXII p.
- VANDENBROUCKE, M., *Het archief van Codep, voorheen Coop-Deposito's (1935-1994). Historische studie van de instelling en archiefschema*, VUB, licentiaatsverhandeling, 2002, 193 p.
- VANTHEMSCHE, G., De Belgische spaarbanken tijdens het interbellum. In: A. VAN PUT (red.), *De Belgische spaarbanken. Geschiedenis, recht, economische functie en instellingen*, Tiel: Lannoo, 1986, p. 161-209.
- WITTE, E. en DE PRETER, R. (red.), *Samen sparen. De geschiedenis van de spaarbank Codep en haar voorlopers*, Leuven: Kritik, 1989, 534 p.